

Autoreferat

1. Imię i Nazwisko – Joanna Gruba

2. Posiadane dyplomy, stopnie naukowe/ artystyczne – z podaniem nazwy, miejsca i roku ich uzyskania oraz tytułu rozprawy doktorskiej

- 1994 r. – Uniwersytet Śląski w Katowicach, Wydział Pedagogiki i Psychologii, tytuł magistra,
- 1994 r. – Uniwersytet Śląski, Wydział Techniki, ukończenie Studiów Podyplomowych w zakresie Informatyki Szkolnej,
- 1996 r. – Uniwersytet Opolski, Instytut Pedagogiki Wczesnoszkolnej, ukończenie Studiów Podyplomowych w zakresie Logopedii i Terapii Pedagogicznej,
- 2001 r. – Instytut Badań Edukacyjnych Ministerstwa Edukacji Narodowej w Warszawie, stopień doktora nauk humanistycznych w zakresie pedagogiki. Zgodnie z oceną Rady Naukowej praca doktorska obroniona z wyróżnieniem.

3. Informacje o dotychczasowym zatrudnieniu w jednostkach naukowych/artystycznych

- 1997–2001 r. – asystent na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, Wydział Pedagogiki i Psychologii,
- 2001 r. do nadal – adiunkt na Uniwersytecie Śląskim w Katowicach, Wydział Pedagogiki i Psychologii.

4. Wskazanie osiągnięcia* wynikającego z art. 16 ust. 2 ustawy z dnia 14 marca 2003 r. o stopniach naukowych i tytule naukowym oraz o stopniach i tytule w zakresie sztuki (Dz. U. Nr 65, poz. 595 ze zm.)

Do najważniejszych osiągnięć naukowych po uzyskaniu stopnia doktora mogą zaliczyć:

1. Monografię: Gruba J., 2012, *Ocena słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym*, Katowice, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego.
2. Zrealizowane oryginalne osiągnięcie projektowe: *Portal edukacyjny polskiej fonetyki stosowanej w zakresie normy i patologii mowy*.

4.1. Omówienie celu naukowego/ artystycznego ww. pracy/prac i osiągniętych wyników wraz z omówieniem ich ewentualnego wykorzystania

Ad. 1.

Pierwsza z wymienionych pozycji – *Ocena słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym* – jest pracą empiryczną. Słuch fonemowy to zdolność różnicowania fonemów języka ojczystego, stanowi podstawę świadomości fonologicznej – jednej z elementarnych zdolności leżących u podstaw czytania i pisania. Na bazie prawidłowo ukształtowanego słuchu fonemowego rozwijają się operacje analizy i syntezy fonemowej słów. Bardzo często u dzieci wykazujących trudności w nauce czytania i pisania występują zaburzenia percepcji słuchowej. Wczesna diagnoza dzieci, u których procesy percepcji dźwięków przebiegają nieprawidłowo, pozwoli na rozpoczęcie działań terapeutycznych mających na celu wyrównanie braków a w przyszłości zapobieganie problemom z przyswajaniem wiedzy.

Obecnie istnieje wiele opracowań dotyczących słuchu fonemowego, opisujących to zagadnienie z punktu widzenia pedagogiki, logopedii, psychologii i językoznawstwa. Powstało również wiele kwestionariuszy i prób do badania percepcji słuchowej fonemów. Jak dowodzą badania¹, do diagnozy najczęściej są wykorzystywane próby paronimów. Dostępne próby nie zawierają jednak norm, które umożliwiłyby wskazanie profilu rozwoju słuchu fonemowego polskich dzieci, wskutek czego osoby badające poziom słuchu muszą określać deficyty w sposób orientacyjny. Stworzenie precyzyjnych norm w zakresie rozwoju słuchu

---

¹ Badania przeprowadzono w 2007 r., w grupie 100 logopedów i pedagogów.

fonemowego jest istotne szczególnie teraz, gdyż zgodnie z zaleceniami MEN od 2014 r. następuje obniżenie wieku obowiązku szkolnego dzieci.

Głównym celem podjętych badań było ustalenie diagnostycznych opozycji fonologicznych w badaniu słuchu fonemowego oraz określenie norm rozwojowych u polskich dzieci w wieku przedszkolnym. Ponadto przy zastosowaniu metod statystycznych zweryfikowano poglądy dotyczące zależności pomiędzy słuchem fonemowym a wadami wymowy, a także lateralizacją i płcią.

Badania oparto na próbie 55 paronimów, do których opracowano grafiki, schemat badania i specjalnie do tego celu stworzoną kartę zapisu odpowiedzi dziecka. Liczbę powtórzeń nazwy desygnatu ustalono na podstawie schematu Bernulliego. Przyjęto, że minimalna liczba powtórzeń przy prawidłowym wskazywaniu paronimów przez dziecko wynosi 6, czyli, jeżeli dziecko nie popełni błędu podczas 6 prób, można przyjąć z prawdopodobieństwem 98,4%, że prawidłowo różnicuje ono dane dźwięki.

Badanie każdego dziecka uzupełniono o badanie artykulacji oraz ustalenie modelu lateralizacji. W badaniach wzięło udział 434 dzieci w wieku od 3;0 do 7;6 lat.

Ustalenie diagnostycznych opozycji fonologicznych koniecznych do sprawdzenia poziomu percepcji fonemowej dzieci stało się podstawą do opracowania pierwszego w Polsce standaryzowanego testu do badania słuchu fonemowego. Analiza wyników badań wykazała wyraźną zależność pomiędzy wiekiem dziecka a liczbą prawidłowo i nieprawidłowo różnicowanych opozycji. Ponadto dzieci najlepiej różnicowały opozycje fonemów: różniące się trzema i czterema cechami dystynktywnymi; opozycje samogłoskowe; różniące się dwiema cechami dystynktywnymi; różniące się: sposobem artykulacji; miejscem artykulacji; dźwięcznością. Natomiast wyniki surowe przekształcone w wyniki standaryzowane i ich interpretacja na skali stenowej dowodzą, że przeciętny wynik 3-latków mieści się w przedziale od 4 do 13 błędów, 4-latków: od 3 do 9 błędów, 5-latków: od 1 do 2 błędów, 6-latków: 1 błęd. Natomiast 7-latki powinny prawidłowo różnicować wszystkie pary fonemów opozycyjnych zawarte w badaniu.

Przeprowadzone badania wskazują, że procent dzieci, które uzyskały niskie wyniki w badaniu słuchu fonemowego, jest porównywalny w każdej grupie wiekowej i waha się od 22% do 29%. Dzieci te należy objąć szczególną opieką pedagogiczną, logopedyczną bądź psychologiczną, aby zapobiegać ewentualnym niepowodzeniom szkolnym.

Dla sprawdzenia zależności pomiędzy zaburzeniami słuchu fonemowego a nieprawidłową artykulacją zastosowano test nieparametryczny χ^2 . Obliczone wartości statystyczne wskazują, że nieprawidłowe różnicowanie fonemów nie wpływa na nieprawidłową artykulację u dzieci 3-, 4- i 5-letnich. Z kolei w grupie dzieci najstarszych, 6- i 7-letnich, uzyskane wartości pozwalają wnioskować, że zachodzi relacja między nieprawidłowym różnicowaniem fonemów a nieprawidłową artykulacją, natomiast poziom korelacji pomiędzy tymi zmiennymi przyjmuje wartość przeciętną.

Zatem jak wynika z badań, wśród dzieci w wieku przedszkolnym są takie, które mają:

- prawidłową wymowę i prawidłowo ukształtowany słuch fonemowy (109 dzieci – 26,20%);
- prawidłową wymowę, ale popełniają błędy w różnicowaniu fonemów (93 dzieci – 22,36%);
- nieprawidłową wymowę i prawidłowo ukształtowany słuch fonemowy (64 dzieci – 15,38%);
- nieprawidłową wymowę i nieprawidłowo różnicują fonemy (150 dzieci – 36,06%).

Obliczenia dotyczące zależności dominującej ręki, dominującego oka oraz ucha i liczby popełnionych błędów w badaniu słuchu fonemowego świadczą o braku istotnych różnic między badanymi grupami wiekowymi. Można jednak zauważyć, że średnia liczba błędów w grupie dzieci z lateralizacją skrzyżowaną lub nieustaloną znacznie przewyższa średnią liczbę błędów w grupie dzieci z lateralizacją jednorodną prawostronną. Badania te potwierdzają, że krzyżujące się drogi neuronowe z prawego ucha do lewej półkuli są bardziej efektywne niż drogi, które się nie krzyżują. Uzyskane wyniki wskazują również na to, że wraz z wiekiem maleje średnia liczba popełnianych przez dzieci błędów, niezależnie od modelu lateralizacji.

Ostatnia analiza dotyczyła relacji płci z liczbą popełnionych błędów. Przeprowadzona analiza statystyczna otrzymanych wyników wykazała, że należy przyjąć założoną hipotezę o niezależności zmiennych, to znaczy – płeć nie różnicuje poziomu słuchu fonemowego.

Ad. 2.

Portal edukacyjny polskiej fonetyki stosowanej w zakresie normy i patologii mowy, to projekt zrealizowany dzięki środkom z uzyskanego indywidualnie grantu, w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Działanie 8.1. Dostępny jest na stronie internetowej www.fonem.eu. Projekt rozpoczęto w styczniu 2010 r., a zakończono w czerwcu 2011 r. To unikatowe w Polsce i na świecie przedsięwzięcie ukazuje trójwymiarowe animacje ruchów narządów artykulacyjnych podczas wypowiedzania głosek i wyrazów języka polskiego

oraz przedstawiającym wady wymowy w postaci rzeczywistej (ponad 200 nagrań nieprawidłowych wypowiedzi dzieci), a także w formie animacji komputerowych. Każda animacja zintegrowana jest ze ścieżką dźwiękową oraz specjalistycznymi opisami. Na portalu zamieszczono również moduł z testami i ćwiczeniami do samodzielnej pracy.

Ogromną wartością projektu są obiektywne badania wymowy, które dzięki uzyskanemu dofinansowaniu, przeprowadzono w Polsce po raz pierwszy, z wykorzystaniem specjalistycznej aparatury Articulograph AG500. Urządzenie stanowi wyposażenie Pracowni Audiofonologicznej w Zakładzie Logopedii i Językoznawstwa Stosowanego UMCS. Pozwala ono nagrywać, prezentować i oceniać ruchy artykulatorów (warg, języka, żuchwy i podniebienia miękkiego) w obrazie trójwymiarowym w czasie rzeczywistym podczas mówienia. Jego podstawowa funkcja opiera się na pomiarze położenia oznaczonych punktów w przestrzeni w określonym czasie.

W opracowanie portalu zaangażowani byli wybitni przedstawiciele środowisk naukowych z polskich uczelni m.in.: prof. dr hab. Stanisław Milewski, dr Katarzyna Kaczorowska-Bray z Uniwersytetu Gdańskiego, prof. zw. dr hab. Piotra Łobacz z Uniwersytetu Adama Mickiewicza w Poznaniu, dr Anita Lorenc z Uniwersytetu Marii Curie-Skłodowskiej w Lublinie, prof. dr hab. Małgorzata Zadurska z Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego.

W czerwcu 2012 r. projekt znalazł się w gronie laureatów XI konkursu European Language Label (*Europejskiego znaku innowacyjności w dziedzinie nauczania i uczenia się języków obcych*). Ponadto opisano go w artykule *Animacje głosek i wad wymowy dostępne w internecie*² w serwisie internetowym Nauka w Polsce.

5. Omówienie pozostałych osiągnięć naukowo-badawczych (artystycznych)

1. Gruba J., 2012, *Test do oceny słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym*, Gliwice, Wyd. Komlogo.

Podjęte badania dotyczące słuchu fonemowego stały się źródłem inspiracji do opracowania wystandaryzowanego testu do badania słuchu fonemowego. Badanie słuchu fonemowego przy jego użyciu pozwala na prezentację paronimów wszystkim dzieciom

---

²Animacje głosek i wad wymowy dostępne w Internecie: <http://www.naukawpolsce.pap.pl/aktualnosci/news,-383485.html>.

w sposób ujednolicony, a opracowana karta zapisu poprawnych i niepoprawnych odpowiedzi umożliwia jednoznaczny zapis odpowiedzi i obliczanie wyników. Natomiast utworzona tabela norm jest podstawą określenia poziomu rozwoju umiejętności różnicowania danego dziecka na tle grup w różnych przedziałach wiekowych.

Test został opracowany na podstawie badań 879 dzieci w wieku od 3;0 do 7;6 lat³. Badaniami objęto dzieci z przedszkoli na terenie północnej, centralnej i południowej Polski. Głównym narzędziem badawczym była opisana wcześniej próba składająca się z 55 paronimów oraz przygotowanych grafik.

Podczas badań zwrócono uwagę na to, że niektóre opozycje są prawidłowo różnicowane przez większość dzieci – inne, ze względów poznawczych, nie są w ogóle rozpoznawane. Dlatego w ostatecznej wersji testu wykluczono zadania o zbyt małym i dużym stopniu trudności. Aby obliczyć, które zadania są diagnostyczne i można je włączyć do testu, a które można odrzucić, posłużono się, dla porównania, dwiema metodami. Jedną z nich było obliczenie wskaźnika trudności zadania p , drugą – obliczenie mocy dyskryminacyjnej pozycji testowych. W końcowej wersji testu, uwzględniając wymienione analizy, znalazło się 30 paronimów, dzięki czemu badanie uległo znacznemu skróceniu.

W przeprowadzonych próbach obliczono błąd standardowy pomiaru SEM , który dla 30 wybranych do testu opozycji wynosi 1,89. Ponadto obliczony ogólny współczynnik rzetelności testu r_{tt} wyniósł 0,93, co wskazuje na to, że test posiada wysoki stopień rzetelności.

Test przeznaczony jest do badań diagnostycznych przeprowadzanych przez nauczycieli wychowania przedszkolnego i wczesnoszkolnego, pedagogów, psychologów, logopedów, neurologopedów oraz innych osób zajmujących się oceną słuchu fonemowego u dzieci.

2. Cykl publikacji i programów komputerowych z zakresu terapii wad wymowy u dzieci *Multimedialny Pakiet Logopedyczny.*

Cykl ten stworzono z myślą o kompleksowej terapii (tradycyjnej i multimedialnej) najczęściej spotykanych wad wymowy u dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

---

³ Wiek dzieci zapisany 7;6 oznacza, że dziecko ma 7 lat i 6 miesięcy, 5;4 oznacza, że dziecko ma 5 lat i 4 miesiące itd.

Każda z części składa się z 3 elementów: książki, zeszytu ćwiczeń i zestawu programów komputerowych.

1. *Multimedialny Pakiet Logopedyczny. Część I – sz, ż, cz, dż.* Publikacja zawiera:

- Gruba J., Polewczyk I., 2003, *Wybrane zagadnienia logopedyczne. Część I – sz, ż, cz, dż*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
- Gruba J., Polewczyk I., 2003, *Zeszyt ćwiczeń. Część I – sz, ż, cz, dż*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
- Gruba J., 2003, *Logopedyczne zabawy. Część I – sz, ż, cz, dż*, (zestaw programów komputerowych), Gliwice, Wyd. Komlogo.

2. *Multimedialny Pakiet Logopedyczny. Część II – s, z, c, dz.* Publikacja zawiera:

- Gruba J., Zadurska M., Siemińska-Piekarczyk B., 2010, *Wybrane zagadnienia logopedyczne. Część II – s, z, c, dz*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
- Gruba J., 2004, *Zeszyt ćwiczeń. Część II – s, z, c, dz*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
- Gruba J., 2004, *Logopedyczne zabawy. Część II – s, z, c, dz*, (zestaw programów komputerowych), Gliwice, Wyd. Komlogo.

3. *Multimedialny Pakiet Logopedyczny. Część III – ś, ź, ć, dź.* Publikacja zawiera:

- Gruba J., 2009, *Zeszyt ćwiczeń. Część III – ś, ź, ć, dź*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
- Gruba J., 2008, *Logopedyczne zabawy. Część III – ś, ź, ć, dź*, (zestaw programów komputerowych), Gliwice, Wyd. Komlogo.

4. *Multimedialny Pakiet Logopedyczny. Część IV – j, l, r.* Publikacja zawiera:

- Gruba J., Lampart-Busse M., 2005, *Wybrane zagadnienia logopedyczne. Część IV – j, l, r*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
- Gruba J., Lampart-Busse M., 2005, *Zeszyt ćwiczeń. Część IV – j, l, r*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
- Gruba J., 2008, *Logopedyczne zabawy. Część IV – j, l, r*, (zestaw programów komputerowych), Gliwice, Wyd. Komlogo.

Zawarte w *Multimedialnym Pakiecie...* książki *Wybrane zagadnienia...* stanowią źródło podstawowej wiedzy na temat diagnozy i terapii wad wymowy. Opisano w nich rozwój słuchu i mowy dziecka, zagadnienia z zakresu ortodoncji (cechy prawidłowego zgryzu

w uzębieniu mlecznym i stałym, charakterystyczne objawy wad zgryzu oraz wpływ wad zgryzu na wady wymowy u dzieci) a także czynniki wpływające na poprawną artykulację (m.in. funkcję oddychania, połykania i rolę wędzidełka podjęzykowego). W każdej książce przedstawiono również charakterystykę głosek i programów komputerowych wchodzących w skład danego pakietu.

Zawarte w *Zeszytach...* ćwiczenia zebrano, opierając się na długoletnim doświadczeniu w pracy z dziećmi. Zadania, oprócz innowacyjnej treści, mają również atrakcyjną starannie przygotowaną, kolorową szatę graficzną, korelującą z programami komputerowymi. Ogromna różnorodność ćwiczeń stanowi o ich wartości i czyni pracę z dzieckiem urozmaiconą. Część zadań stworzono z myślą o pracy indywidualnej, część przeznaczono do pracy grupowej. Wyróżniono również ćwiczenia dla dzieci czytających i nieczytających.

W skład *Logopedycznych zabaw* wchodzi 5 lub 6 programów komputerowych opracowanych zgodnie z etapami terapii logopedycznej. Ćwiczenia zawarte w programach komputerowych są pomocne szczególnie przy utrwalaniu wybranej głoski w wyrazach (w różnych pozycjach) oraz ćwiczeniach kinestezji artykulacyjnej i automatyzacji wymowy. Programy zawierają zadania o różnym poziomie trudności i przeznaczone są dla dzieci w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym.

Każda część *Multimedialnego Pakietu Logopedycznego* została zrecenzowana przez dwóch profesorów: specjalistów z dziedziny logopedii oraz pedagogów lub językoznawców. Pakiety są jedynymi pomocami na rynku, w których zaprezentowano kompleksowe podejście do terapii logopedycznej, a ich wartość merytoryczną doceniają zarówno logopedzi pracujący z dziećmi, jak i naukowcy prowadzący zajęcia ze studentami. Przeprowadzone badania z 2008 r., w grupie 232 logopedów, wykazały, że *Multimedialny Pakiet Logopedyczny. Część I – sz, ż, cz, dz* jest wykorzystywany przez 66% logopedów, a *Multimedialny Pakiet Logopedyczny. Część II – s, z, c, dz* pozytywnie opiniuje ponad 60% badanych logopedów⁴.

Uzupełnieniem terapii dyslalii jest cykl programów komputerowych:

– Gruba J., 2010, *Logopedyczne zabawy. Część V – mowa bezdźwięczna*, Gliwice, Wyd.

---

⁴ Gruba J., 2009, *Technologia informacyjna w logopedii*, Gliwice, Wyd. Komlogo.

Komlogo.

- Gruba J., 2008, *Logopedyczne zabawy. Część VI – różnicowanie szeregów*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
- Gruba J., 2011, *Logopedyczne zabawy. Część VII – słuch fonemowy*, Gliwice, Wyd. Komlogo.

Efektom prac związanych z opracowaniem *Multimedialnych Pakietów Logopedycznych* i przeprowadzonych badań wśród logopedów jest książka:

Gruba J., 2009, *Technologia informacyjna w logopedii*, Gliwice, Wyd. Komlogo, (wydana w serii Biblioteka Specjalisty).

Przedstawiono w niej rolę i obszary wykorzystania technologii informacyjnej w zawodzie logopedy oraz znaczenie znajomości wykorzystania komputera w realizacji ścieżki awansu zawodowego logopedów pracujących zarówno w oświacie, jak i służbie zdrowia. Przedstawiono w niej badania własne dotyczące wykorzystania komputera przez logopedów. Oddzielne rozdziały książki poświęcono charakterystyce programów komputerowych wspomagających różne obszary diagnozy i terapii różnych zaburzeń mowy. Ważnym zagadnieniem, rzadko poruszonym w kręgach terapeutów, są opisane w książce normy etyczne w wykorzystaniu komputera oraz rodzaje licencji programów komputerowych.

Kolejną autorską książką jest:

Gruba J., 2002, *Komputerowe wspomaganie umiejętności czytania u dzieci sześciolletnich*, Kraków, Wyd. Impuls.

Jest to książka podoktorska, w której opisano badania eksperymentalne dotyczące wykorzystania komputera do nauki czytania u dzieci przedszkolnych. Wykazały one, że dzieci z grupy wykorzystującej komputer do wspomaganie nauki czytania uzyskały wyższe wyniki rozwoju poszczególnych funkcji wpływających na umiejętność czytania niż dzieci z grupy kontrolnej, niewykorzystującej komputera.

Do dorobku publikacyjnego można zaliczyć ponadto dwie książki wydane pod moją redakcją:

1. Gruba J. (red.), 2009, *Logopeda. Wybór tekstów 2005–2008*, Warszawa, Wyd. Polski Związek Logopedów.
2. Gruba J. (red.), 2011, *Wybrane problemy logopedyczne*, Gliwice, Wyd. Fonem.

Ważnym elementem dorobku publikacyjnego jest 28 artykułów wydanych w pracach zbiorowych i czasopismach. W artykułach zajmuję się głównie problematyką związaną z rozwojem, diagnozą i terapią dziecka w wieku przedszkolnym i wczesnoszkolnym, a także wykorzystaniem technologii informacyjnej w terapii i edukacji.

Autorstwo artykułów w pracy zbiorowej

1. Gruba J., Polewczyk I., 2004, *Zróznicowanie metod w terapii logopedycznej* [w:] Juszczak S., Petlak E. (red.), *Wybrane problemy edukacyjne. Konfrontacje polsko-słowackie*, Toruń, Wyd. A. Marszałek, s. 62–70.
2. Gruba J., 2004, *Multimedialny Pakiet Logopedyczny* [w:] Strykowski W., Skrzydlewski W. (red.), *Kompetencje medialne społeczeństwa wiedzy*, Poznań, Wyd. eMPI², s. 335–339.
3. Gruba J., 2004, *Wykorzystanie multimedii u osób z zaburzoną komunikacją* [w:] Petlak E., Juszczak S. (red.), *Diferenciacia vyučovania a súvislosti*, Nitra, Wyd. PF UKF v Nitre, s. 209–222.
4. Gruba J., Polewczyk I., 2004, *LogoZabawy w terapii sygnalizacji* [w:] Mitas A. (red.), *Informatyka w Edukacji i Kulturze*, Sosnowiec, Wyd. Wyższa Szkoła Zarządzania i Marketingu, s. 38–49.
5. Gruba J., Polewczyk I., 2005, *Rola nauczyciela w terapii wad wymowy* [w:] Kuźma J., Morbitzer J. (red.), *Edukacja – szkoła – nauczyciele. Promowanie rozwoju dziecka*, Kraków, Wyd. Naukowe Akademii Pedagogicznej, s. 335–339.
6. Gruba J., 2005, *Multimedia w rozwoju mowy i myślenia dziecka* [w:] Juszczak S., Polewczyk I. (red.), *Media wobec wielorakich potrzeb dziecka*, Toruń, Wyd. A. Marszałek, s. 73–78.
7. Gruba J., 2006, *The Areas of Using Information Technology for Speech Therapy for Children* [w:] Juszczak S., Petlak E., Seidler P. (red.), *New Trends in the Pedagogy of a Child*, Nitra, Ed. Faculty of Education CPU, s. 77–79.

8. Gruba J., 2006, *Terapia osób z zaburzeniami mowy wspomagana metodami komputerowymi* [w:] Jagło S. (red.), *Mózg, mowa, terapia*, Opole, Wyd. Miejski Ośrodek Doskonalenia Nauczycieli, s. 16–22.
9. Gruba J., 2007, *Rozwijanie zainteresowań muzycznych dziecka za pomocą programów komputerowych* [w:] Knapik M., Sacher W. (red.), *Edukacyjny aspekt uczestnictwa w kulturze muzycznej*, Bielsko-Biała, Wyd. WSA, s. 98–105.
10. Gruba J., 2007, *Ocena programów komputerowych wspierających terapię sygnalizacji* [w:] Juszczyk S., Musioł M., Watoła A. (red.), *Edukacja w społeczeństwie wiedzy. Niejednoznaczność rzeczywistości edukacyjnej, społecznej i kulturowej*, Katowice, Wyd. PARA, s. 370–375.
11. Gruba J., 2007, *Moderná rehabilitácia po mozgových príhodách* [w:] Odaloš P. (red.), *Kontinuitné a diskontinuitné otázky jazykovej komunikácie*, Banská Bystrica, Wyd. Univerzita M. Bela, s. 394–400.
12. Gruba J., 2008, *Wykorzystanie multimediiów w terapii mowy – analiza porównawcza* [w:] Sacher W.A., Wąsiński A. (red.), *Edukacja – Kultura – Media. Wybrane aspekty pedagogiki kultury, muzyki i mediów*, Bielsko-Biała, Wyd. Wyższa Szkoła Administracji, s. 59–66.
13. Gruba J., 2009, *Rozpoznawanie ruchów artykulacyjnych przez dzieci i osoby dorosłe na podstawie programu komputerowego „Rentgenogramy, palatogramy, labiogramy”* [w:] Wawrzak-Chodaczek M. (red.), *Wartości w komunikowaniu*, Toruń, Wyd. A. Marszałek, s. 329–342.
14. Gruba J., 2010, *Test do badania słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym – wybrane zagadnienia* [w:] Juszczyk S., Kisiel M. (red.), *Rzeczywistość edukacyjna i kulturowa w sytuacji zmiany społecznej*, Katowice, Wyd. Katedra Pedagogiki Wczesnoszkolnej i Pedagogiki Mediów, s. 348–355.
15. Gruba J., 2011, *Analiza opozycji istotnych w badaniu słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym* [w:] Gruba J. (red.), *Wybrane problemy logopedyczne*, Gliwice, Wyd. Fonem, s. 29–50.
16. Gruba J., 2012, *Model lateralizacji a poziom słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym – analiza badań* [w:] Milewski S., Kaczorowska-Bray K. (red.), *Logopedia. Wybrane aspekty historii, teorii i praktyki*, Gdańsk, Wyd. Harmonia, s. 147–163.
17. Gruba J., 2011, *Wykorzystanie odgłosów natury w programach komputerowych* [w:] Knapik M., Łobos A., Nowakowska-Kempna I. (red.), *W harmonii z naturą. Elementy*

ekologii w pedagogice i sztuce, Kraków, Wyd. WAM, s. 117–124.

18. Gruba J., 2012, *Wykorzystanie technologii informacyjnej w profilaktyce logopedycznej* [w:] Węsierska K. (red.), *Profilaktyka logopedyczna w praktyce edukacyjnej*, Katowice, Wyd. Uniwersytetu Śląskiego, s. 122–130.

Publikacje w czasopismach

1. Gruba J., 2002, *Wykorzystanie komputera w nauce czytania*, „*Życie Szkoły*” nr 5, s. 300–303.
2. Gruba J., 2002, *Wykorzystanie komputera w terapii logopedycznej*, „*Biuletyn Logopedyczny*” nr 2, s. 51–54.
3. Gruba J., Polewczyk I., 2003, *Logopedyczne zabawy w terapii sygmatyzmu*, „*Śląskie Wiadomości Logopedyczne*” nr 5, s. 41–43.
4. Gruba J., Polewczyk I., 2004, *Multimedia w terapii sygmatyzmu. Projekt badań*, „*Chowanna*” nr 2 (21), s. 95–106.
5. Gruba J., 2005, *Wykorzystanie programów komputerowych w terapii logopedycznej*, „*Logopeda*”, 1 (1), s. 83–90.
6. Gruba J., 2007, *Polisensoryczne oddziaływanie metod komputerowych na rozwój mowy u osób z zaburzeniami korowymi*, „*Acta Humanica*” nr 1, s. 200–206.
7. Gruba J., 2009, *Wykorzystanie technologii informacyjnej w logopedii – badania własne*, „*Logopeda*” nr 1 (7), s. 47–59.
8. Gruba J., 2011, *Programy komputerowe w terapii osób z afazją*, „*Forum Logopedyczne*” nr 19, s. 122–131.
9. Gruba J., 2011, *Internetowy portal fonetyki – założenia projektu*, „*Poradnik Językowy*” nr 7, s. 124–125.
10. Gruba J., 2013, *Manners of Visualizing Speech Sounds in View of the Animations Published on the Internet Portal of the Polish Applied Phonetics*, „*Вестник образования и науки. Педагогика. Психология. Медицина*” (w druku).

Kierowanie międzynarodowymi lub krajowymi projektami badawczymi lub udział w takich projektach

1. Uczestnik międzynarodowego projektu badawczego realizowanego pomiędzy Katedrą Pedagogiki Wczesnoszkolnej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach a Katedrą Pedagogiki Uniwersytetu im. Konstantina Filozofa w Nitrze.
Tytuł: *Wybrane problemy kształcenia i wychowania w Polsce i na Słowacji – analiza porównawcza.*
Nr projektu: VEGA1/0092/03.
Data realizacji: 2003–2004.
2. Uczestnik międzynarodowego projektu badawczego realizowanego pomiędzy Katedrą Pedagogiki Wczesnoszkolnej Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach a Katedrą Pedagogiki Uniwersytetu im. Konstantina Filozofa w Nitrze.
Tytuł: *Ways of Inclusion in Educational Environment.*
Nr projektu: 1/3632/06.
Data realizacji: 2006–2009.
3. Uczestnik projektu współfinansowanego ze środków Europejskiego Funduszu Społecznego.
Tytuł: *Studia podyplomowe dla nauczycieli w zakresie ICT, języków obcych oraz drugiego przedmiotu.*
Data realizacji: 2007–2008.
4. Uczestnik projektu realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, Poddziałanie 9.1.1. Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej.
Tytuł: *Europejskie przedszkola w gminie Pilchowice.*
Data realizacji: 2008–2009.

5. Uczestnik projektu realizowanego w ramach Programu Operacyjnego Kapitał Ludzki, Priorytet IX. Rozwój wykształcenia i kompetencji w regionach, Działanie 9.1. Wyrównywanie szans edukacyjnych i zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych świadczonych w systemie oświaty, Poddziałanie 9.1.1. Zmniejszanie nierówności w stopniu upowszechnienia edukacji przedszkolnej.

Tytuł: *Razem raźniej – Europejskie przedszkola w gminie Pilchowice i Sośnicowice.*

Nr projektu: POKL.09.01.01-24-078/09.

Data realizacji: 2010–2011.

Celem ogólnym projektów związanych z Programem Operacyjnym Kapitał Ludzki było stworzenie dzieciom znajdującym się w gorszym położeniu – ze względu na zamieszkiwanie obszarów wiejskich – możliwości wyrównania szans edukacyjnych. W tym celu skupiono się na działaniach wspierających istniejące przedszkola publiczne, przyczyniając się do zwiększonego udziału dzieci w wychowaniu przedszkolnym. W ramach projektu przygotowano szeroką ofertę edukacyjną dla dzieci w wieku od 3 do 6 lat, w tym zajęcia specjalistyczne, w ramach których przeprowadzano również diagnozę logopedyczną i zajęcia terapeutyczne.

6. Kierownik projektu współfinansowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka, Działanie 8.1.

Tytuł: *Portal edukacyjny polskiej fonetyki stosowanej w zakresie normy i patologii mowy.*

Data realizacji: 2010–2011.

Nr projektu: WND-POIG.08.01.00-24-228/09.

Dokładniejszy opis projektu – punkt 4.1.

7. Uczestnik projektu współfinansowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka Działanie 8.1.

Tytuł: *Portal wspomagający naukę czytania i pisanie oraz diagnozę pedagogiczną.*

Nr projektu: UDA-POIG.08.01.00-16-109/11-00.

Data realizacji: 2012–2013.

Celem projektu jest opracowanie e-usługi w postaci aplikacji przeznaczonej do nauki czytania i pisanie, która umożliwi przeprowadzenie wstępnych badań rozwoju dzieci, wygenerowanie zestawu ćwiczeń służących niwelowaniu zaburzonych funkcji, nauce czytania

i pisania oraz automatycznemu sprawdzaniu poprawności pisowni (ortografia i grafomotoryka). Wymienione funkcjonalności dostępne będą dzięki aplikacji, wykorzystującej możliwości nowych urządzeń technicznych, takich jak: PenMouse, tablet, tablica interaktywna.

Na platformie zostaną również zaimplementowane narzędzia monitorujące pracę dzieci. Pozwoli to na prowadzenie longitudinalnych badań nad rozwojem poszczególnych sprawności u dzieci w wieku od 3 do 7 lat. Projekt opracowywany jest przy merytorycznej współpracy dr Anny Łobos z Uniwersytetu Śląskiego.

8. Kierownik projektu współfinansowanego przez Ministerstwo Rozwoju Regionalnego w ramach Programu Operacyjnego Innowacyjna Gospodarka Działanie 8.1.

Tytuł: *Encyklopedia logopedii, narzędzie do edukacji, diagnozy i terapii dla środowisk naukowych, rodziców, placówek edukacyjnych i terapeutycznych.*

Nr projektu: WND-POIG.08.01.00-16-108/11-00.

Data realizacji: 2012–2013.

Celem projektu jest opracowanie portalu stanowiącego wirtualną encyklopedię logopedyczną, wzbogaconą o materiały multimedialne do e-learningu, diagnozowania wad, prowadzenia terapii logopedycznej, a także zawierającą specjalistyczną i praktyczną wiedzę logopedyczną. W prace nad powstaniem dzieła zaangażowali się najwybitniejsi polscy uczeni m.in.: prof. zw. dr hab. Edward Łuczyński, prof. dr hab. Jagoda Cieszyńska-Rożek, prof. dr hab. Jacek Błeszyński, prof. dr hab. Stanisław Milewski, dr hab. n. med. Jerzy Kuczkowski, dr hab. Mirosław Michalik, prof. dr hab. Danuta Pluta-Wojciechowska, dr Katarzyna Kaczorowska-Bray.

Kierowanie projektami współfinansowanymi ze środków na badania własne Wydziału Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego

1. Kierownik projektu: *Multimedia w terapii osób z zaburzeniami w komunikowaniu się (projekt kontynuowany).*

Data realizacji: 2003–2004.

2. Kierownik projektu: *Multimedia w terapii osób z zaburzeniami w komunikowaniu się.*

Data realizacji: 2004–2005.

3. Kierownik projektu: *Multimedia w terapii osób z zaburzeniami w komunikowaniu się*.
Data realizacji: 2005–2006.
4. Kierownik projektu: *Ocena percepcji wzrokowej z wykorzystaniem metod komputerowych i tradycyjnych wśród uczniów klas 1–3*.
Data realizacji: 2008–2009.
5. Kierownik projektu: *Ocena słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym*.
Data realizacji: 2009–2010.
6. Kierownik projektu: *Ocena słuchu fonemowego u dzieci w wieku przedszkolnym*.
Data realizacji: 2010–2011.

Międzynarodowe i krajowe nagrody za działalność naukową albo artystyczną

- 1 X 2006 r. – nagroda indywidualna III stopnia JM Rektora Uniwersytetu Śląskiego.
- 24 X 2011 r. – nagroda zespołowa I stopnia JM Rektora Warszawskiego Uniwersytetu Medycznego, przyznana za współautorstwo publikacji „*Wybrane zagadnienia logopedyczne. Część II – s, z, c, dz*”.
- 15 VI 2012 r. – nagroda European Language Label (ELL) za projekt *Portal edukacyjny polskiej fonetyki stosowanej w zakresie normy i patologii mowy*.

Wygłoszenie referatów na międzynarodowych lub krajowych konferencjach tematycznych

W latach 2004–2012 wzięłam udział w 64 konferencjach naukowych w tym:

- 50 konferencjach ogólnopolskich,
- 9 konferencjach międzynarodowych,
- 5 konferencjach zagranicznych.

Szczegółowy wykaz konferencji znajduje się w załączniku 1.

Udział w komitetach organizacyjnych międzynarodowych i krajowych konferencji naukowych

1. Organizacja konferencji.

Nazwa: V Sympozjum Naukowe Polskiego Towarzystwa Rehabilitacji Neurologicznej na

temat *Urazy czaszkowo-mózgowe i wielonarządowe – jeden z najtrudniejszych problemów współczesnej rehabilitacji.*

Miejsce i termin: Tarnowskie Góry 9–10 V 2008 r.

Pełniona funkcja: komitet organizacyjny.

Symposium zostało zrealizowane we współpracy Polskiego Towarzystwa Rehabilitacji Neurologicznej, Górnośląskiego Centrum Rehabilitacji „Repty” w Tarnowskich Górach, Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach, Stowarzyszenia Miłośników Ziemi Tarnogórskiej, Polskiego Związku Logopedów. Przewodniczącym Komitetu Organizacyjnego i Naukowego był prof. dr hab. Józef Opara.

2. Organizacja II Międzynarodowej Interdyscyplinarnej Naukowej Konferencji Logopedycznej

Nazwa: *Teoretyczne i pragmatyczne aspekty współczesnej logopedii.*

Miejsce i termin: Katowice 6–12 III 2010 r.

Pełniona funkcja: komitet organizacyjny.

Konferencja została zrealizowana przy współpracy Studiów Podyplomowych Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu, Wydziału Filologicznego Uniwersytetu Śląskiego, Katedry Edukacji Muzycznej i Arteterapii, Polskiego Towarzystwa Logopedycznego Oddział Śląski, Základní škola a Pomocná škola Havířov-Město.

Kierownikiem zrealizowanego w ramach konferencji projektu artystycznego była prof. dr hab. M. Knapik.

3. Organizacja projektu naukowo-artystycznego

Nazwa: *W harmonii z naturą i z sobą. Elementy ekologii w działaniach artystycznych i pedagogicznych.*

Miejsce i termin: Katowice–Skoczów 24–27 II 2009 r.

Pełniona funkcja: sekretarz komitetu organizacyjnego.

Projekt naukowo-artystyczny został zrealizowany we współpracy katedry Edukacji Muzycznej i Arteterapii na Wydziale Pedagogiki i Psychologii Uniwersytetu Śląskiego w Katowicach i Instytutu Jazzu na Wydziale Kompozycji, Interpretacji, Edukacji i Jazzu Akademii Muzycznej im. K. Szymanowskiego w Katowicach. Koordynatorem merytoryczno-artystycznym była prof. dr hab. M. Knapik.

Udział w komitetach redakcyjnych i radach naukowych czasopism

1. Nazwa czasopisma: „Logopeda”.

Data działalności: 2005–2009 r.

Wydawca czasopisma: Polski Związek Logopedów.

Pełniona funkcja: redaktor naczelna.

Czasopismo internetowe dostępne na: www.logopeda.org.pl

Członkostwo w międzynarodowych i krajowych organizacjach oraz towarzystwach naukowych

1. Polskie Towarzystwo Pedagogiczne – członek.

2. Polskie Towarzystwo Logopedyczne – członek.

Opieka naukowa nad studentami

1. Opiekun koła naukowego – *Pedagogiczne Koło Edukacji Alternatywnej*.

Okres sprawowania opieki: 1999–2006 r.

Nazwa uczelni: Uniwersytet Śląski, Wydział Pedagogiki i Psychologii.

2. Promotor 8 prac dyplomowych na studiach licencjackich.

Okres sprawowania opieki: 2006–2008 r.

Nazwa uczelni: Uniwersytet Śląski, Wydział Pedagogiki i Psychologii.

3. Recenzent 11 prac dyplomowych na studiach licencjackich.

Okres sprawowania opieki: 2008 r.

Nazwa uczelni: Uniwersytet Śląski, Wydział Pedagogiki i Psychologii.

4. Promotor 28 prac dyplomowych na studiach podyplomowych.

Okres sprawowania opieki: od 2010 r.

Nazwa uczelni: Uniwersytet Śląski, Studia Podyplomowe Kwalifikacyjne Logopedii i Medialnej Emisji Głosu.

Wykonane ekspertyzy lub inne opracowania na zamówienie

1. Gruba J., 2012, ekspert merytoryczny do spraw realizacji projektu ekologicznego współfinansowanego z Narodowego Funduszu Ochrony Środowiska i Gospodarki Wodnej (nr 522/2011/Wn-50/EE-FI/D).

Tytuł projektu: *Przedszkolaki*.

Nazwa organu zlecającego wykonanie: "J&P" Studio Grafiki Filmowej w Warszawie.

Inne osiągnięcia dydaktyczne w zakresie popularyzacji nauki lub sztuki

1. Opracowanie merytoryczne (oprócz opisanych w punkcie 4.1.) programów komputerowych do diagnozy i terapii pedagogicznej i logopedycznej dla dzieci i osób dorosłych:
  - Gruba J., 2004, *LogoObrazki. Część I – sygmatyzm*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
  - Gruba J., 2009, *LogoObrazki. Część II – rotacyzm*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
  - Gruba J., 2011, *LogoObrazki. Część III – mowa bezdźwięczna*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
  - Gruba J., Bitniok M., 2005, *Multimedialna rehabilitacja afazji*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
  - Gruba J., Gabała D., 2005, *Zdaniowiec*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
  - Gruba J., Milewski S., 2005, *Rentgenogramy, palatogramy, labiogramy*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
  - Gruba J., Matuszkiewicz-Górska M., 2006, *Praksja – ćwiczenia usprawniające mowę*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
  - Gruba J. (red.), 2008, *Trening słuchowy*, Gliwice, Wyd. Komlogo.
  - Gruba J., 2010, *Obrazy, słowa, dźwięki* Gliwice, Wyd. Komlogo.
2. Opracowane merytoryczne pomocy do terapii pedagogicznej i logopedycznej dla dzieci i osób dorosłych m.in. domina tematyczne, domina logopedyczne i sylabowe, gry planszowe, karty do utrwalania głosek.
3. Udział w seminariach naukowych (Toruń 2004, Nitra 2004–2005, Katowice 2006).
4. Organizacja i udział w warsztatach naukowo-dydaktycznych nt. *Upowszechniania multimediów terapii osób z zaburzeniami w komunikowaniu się* m.in.: Białystok

27 III 2004 r., Gorzów Wielkopolski 20 II 2004 r., Wrocław 21 II 2004 r., Katowice 25 III 2004 r., Katowice 20 IV 2004 r., Zielona Góra 5 VI 2004 r., Poznań 27 XI 2004 r., Jankowice 12 XII 2008 r., Opole 21 V 2004 r., Tarnowskie Góry 21 VI 2006 r., Katowice 17 II 2009 r., Gliwice 30 IX 2008 r., Rybnik 22 IX 2005 r.

5. Uzyskanie pozytywnej recenzji programu komputerowego *Rentgenogramy, palatogramy, labiogramy* z Instytutu Pedagogiki Korekcyjnej Akademii Rosyjskiej w Moskwie.
6. Współpraca z Poradnią Psychologiczno-Pedagogiczną w Gliwicach oraz wieloma szkołami i przedszkolami z terenu Gliwic i powiatu gliwickiego.
7. Współpraca z Górnośląskim Centrum Rehabilitacyjnym w Reptach Śląskich, gdzie wdrożono programy komputerowe dedykowane pacjentom, którzy utracili zdolność komunikowania się. Z inicjatywy mojej i mojego męża Piotra GCR w Reptach stworzyło centrum multimedialne.
8. Współpraca z prof. zw. dr hab. Józefem Oparą z Katedry Fizjoterapii Układu Nerwowego i Narządu Ruchu Akademii Wychowania Fizycznego w Katowicach w ramach opracowywania programu rehabilitacyjnego.
9. Współpraca ze studiem filmowym z Warszawy, dla którego w maju 2012 r. recenzowałam projekt *Malucholandia*. Celem projektu jest opracowanie 13 odcinków filmów edukacyjnych dla najmłodszych dzieci.
10. W latach 2005–2012 praca na stanowisku nauczyciela logopedy w Publicznym Przedszkolu w Pilchowicach.

Inne

1. Prowadzone zajęcia na Wydziale Pedagogiki i Psychologii na Uniwersytecie Śląskim:
  - technologia informacyjna – zajęcia laboratoryjne,
  - pedagogika wczesnoszkolna – wykłady i ćwiczenia,
  - korekta zaburzeń rozwoju dziecka – wykłady i ćwiczenia,

- media w edukacji – wykłady i ćwiczenia,
  - komunikacja i media – (lata 2006–2007),
  - technologia informacyjna w edukacji – ćwiczenia,
  - diagnoza i terapia pedagogiczna wspomagana komputerem – ćwiczenia,
  - seminarium licencjackie – (lata 2006–2008).
2. Prowadzone zajęcia na Studiach Podyplomowych Kwalifikacyjnych Logopedii i Medialnej Emisji Głosu), na Uniwersytecie Śląskim:
- warsztat logopedy z elementami informatyki – wykład,
  - seminarium dyplomowe.
3. Prowadzone zajęcia na Podyplomowych Studiach Pedagogika szkolna – diagnoza i terapia psychopedagogiczna w pracy pedagoga szkolnego.
- wykorzystanie informatyki w diagnozie i terapii pedagogicznej – wykład.

Pełnione funkcje na Wydziale Pedagogiki i Psychologii

- 2001–2012 r. – sekretarz komisji rekrutacyjnych,
- 2005–2006 r. – udział w pracach komisji ds. ECTS.

Joanna Ambler